BpB schoolt Duitsers bij in de democratie

60 jaar Bundeszentrale für politische Bildung

Achtergrond - 6 december 2012

De Bundeszentrale für politische Bildung (BpB) bestaat 60 jaar. Kort na de Tweede Wereldoorlog werd dit instituut opgericht om Duitsers vertrouwd te maken met de democratie. Nog steeds geeft Duitsland veel geld uit aan de vorming van politiek bewuste burgers. Wordt Duitsland er een beter land van?

Veertig procent van de Duitse scholieren ziet geen verschil tussen democratie en dictatuur. Dat blijkt uit recent onderzoek van de Freie Universität in Berlijn dat onder 7500 scholieren van derde en vierde klassen van middelbare scholen werd gehouden. Leerlingen kunnen het nationaalsocialisme, de DDR en de Bondsrepubliek nauwelijks van elkaar onderscheiden, ook niet als het gaat om mensenrechten of de rechtsstaat. Oorzaak is het geringe historische bewustzijn van de Duitse scholieren, zeggen de onderzoekers. Ze willen meer onderwijs over democratie.

‘Bedroevend’ noemt BpB directeur Thomas Krüger de uitslag van het onderzoek in de Bondsdagkrant Das Parlament. Zijn organisatie is opgericht om de democratie van Duitsland te versterken. Onderwijs op scholen maakt daar een belangrijk onderdeel van uit. Maar het Duitse federale systeem maakt dat moeilijk, aldus Krüger. “Het federalisme laat politiek- en geschiedenisonderwijs op scholen aan de deelstaten over. Daardoor kunnen we het werk daar slechts begeleiden.” Bovendien wordt op geschiedenisonderwijs drastisch gekort, zegt Krüger. “Dat leidt dan vroeg of laat tot uitkomsten als in deze studie.”

Lesmateriaal

Toch is er geen Duitse scholier die niet in aanraking komt met lesmateriaal van de BpB of een van de deelstaatcentrales, vertelt Ulrich Dovermann, hoofd van de BpB-afdeling Extremismus, aan Duitslandweb. De centrale biedt een grote hoeveelheid gratis materiaal aan scholen, burgers, bedrijven en journalisten. Bezoekers reageren vaak verbaasd als ze zien hoeveel materiaal er is: boeken, posters, brochures, tijdschriften, cd-roms, internetdossiers over actuele politieke thema’s of sites als chronik-der-mauer.de, over de bouw en de val van de Muur.

Een groot succes van de BpB is ook de Wahl-O-Mat, de stemwijzer die een jaar of tien geleden uit Nederland naar Duitsland is komen overwaaien. Bovendien maakt de BpB steeds meer gebruik van internet en sociale media om jongeren te bereiken. De afdeling Multimedia is inmiddels groter dan het oorspronkelijke BpB-domein, de gedrukte media.

Na de nazidictatuur

Wat de Bundeszentrale für politische Bildung zo uniek maakt in Europa is dat die volledig met staatsgeld wordt gefinancierd maar onafhankelijk opereert. De centrale krijgt jaarlijks bijna 40 miljoen euro uit de overheidsbegroting en heeft ruim 200 medewerkers. Daarnaast hebben alle deelstaten hun eigen Landeszentralen für politische Bildung, die zelfstandig werken en worden gefinancierd door de deelstaatministeries van Binnenlandse Zaken.

De BpB werd in 1952 onder de naam Bundeszentrale für Heimatdienst opgericht om de Duitse bevolking na de nazidictatuur vertrouwd te maken met de parlementaire democratie. In de afgelopen 60 jaar is het werk van de BpB regelmatig aangepast aan wat er in de samenleving speelde. In de jaren zestig lag de nadruk bijvoorbeeld op de verwerking van het naziverleden, in de jaren tachtig op milieu- en vredesvraagstukken en na 1989 op *politische Bildung* in de nieuwe Oost-Duitse deelstaten.

Op de vraag waarom Duitsland 60 jaar na de oorlog nog steeds zo'n groot instituut nodig heeft om de democratie te bewaken, reageert Dovermann ietwat geïrriteerd. "De BpB is niet de bewaker van de democratie." Maar democratie heeft altijd onderhoud nodig, legt hij uit. "Wij brengen steeds nieuw leven in de democratie. Kijk eens naar Nederland en jullie merkwaardige verkiezingsuitslagen, het populisme. Wat willen kiezers? Dat kun je ook onderzoeken. Ik ben trots op de BpB. We betrekken jongeren actief bij de democratie met ons jeugdparlement, via programma's op internet en sociale media. Je hoeft als land geen BpB hebben, maar als je die hebt, kun je er veel mee doen."

Extremistisch geweld

Sinds ruim 10 jaar besteedt de BpB ook aandacht aan extremisme. Lange tijd was dat geen onderwerp voor de centrale, vertelt Dovermann, die de afdeling Extremismus heeft opgezet en leidt. "Dat veranderde rond het jaar 2000 door extremistisch geweld." Veel opzien baarde bijvoorbeeld een aanslag op een S-Bahn-station in Düsseldorf in juli 2000, waarbij negen joodse Oost-Europese immigranten gewond raakten en een ongeboren kind werd gedood. "Voor de Bondsregering was het geweld aanleiding om ons te vragen: help ons met het debat over dit onderwerp in de samenleving", aldus Dovermann.

In eerste instantie hield de BpB zich vooral bezig met rechtsextremisme. De afgelopen jaren zijn daar links- en moslimextremisme bij gekomen. “We coachen bijvoorbeeld scholen bij het project ‘Schule gegen Rassismus’”, vertelt Dovermann. “Het aantal scholen dat daaraan meedoet is de afgelopen jaren gegroeid van 43 naar 1200. Ook begeleiden we het Jugendschutznetz, dat naar extremistische uitingen op internet speurt en providers aanschrijft om die uitingen te verwijderen.”

In de gevangenis

De BpB heeft daarnaast deradicaliseringsprojecten opgezet voor extremisten. “Toen ik daar destijds over begon, zei de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken Otto Schily tegen me: ‘Bent u gek geworden?’ Maar ik heb toch doorgezet”, vertelt Dovermann. Zijn afdeling leidt trainers op die in gevangenissen met rechtsextremisten werken. “Dat is erg succesvol. Het aantal geweldsmisdrijven van rechtsextremisten die aan het project hebben meegedaan is gehalveerd ten opzichte van degenen die niet hebben deelgenomen.” Inmiddels worden dergelijke programma’s ook opgezet voor moslimextremisten.

De ontdekking van het bestaan van de extreemrechtse terreurcel NSU vorig jaar november, die in Duitsland veel stof heeft doen opwaaien, heeft zijn werk niet wezenlijk veranderd, zegt Dovermann. De BpB krijgt vanaf 2013 iets meer budget en er is meer aandacht voor zijn werk. ”Dat is prettig. Maar de NSU, hoe verschrikkelijk ook, is niet nieuw. Dit soort vormen van rechtsextreem geweld, ook zo goed georganiseerd, kennen we al veel langer.”

De BpB is slechts één van de vele organisaties die zich bezig houdt met extremisme, benadrukt Dovermann. “De ministeries van Binnenlandse Zaken, Werkgelegenheid en Gezinszaken hebben bijvoorbeeld allemaal hun eigen programma’s. Daar gaat zo’n 50 miljoen euro in om. Maar de BpB is wel een goede kern in dat grote landschap.”

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:
https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/2869/bpb-schoolt-duitsers-bij-in-de-democratie